

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ, ΑΡΧΗΓΟ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β' ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΘΝΙΚΙΣΤΕΣ ΠΗΡΑΝ ΤΑ ΟΠΛΑ

Είμαστε εξαιρετικά χαρούμενοι και υπερήφανοι που μπορέσαμε και σας παραθέτουμε όλη την αλήθεια για την προδοσία της Κύπρου όπως την αποτυπώνει εδώ ο Ελευθέριος Παπαδόπουλος, αρχηγός της ΕΟΚΑ Β' μετά τον θάνατο του Στρατηγού Γρίβα-Διγενή. Οι Ελληνοκύπριοι Εθνικιστές της ΕΟΚΑ Β' τα έβαλαν κυριολεκτικά με όλους, Άγγλους, Τούρκους, CIA, Σοβιετική Ένωση μα πάνω από όλα με το σάπιο μακαριακό κατεστημένο ίδιο με το ελληνικό με το οποίο οι περισσότεροι που δηλώνουν «εθνικιστές» μπακαλεύονται 41 χρόνια. Για περισσότερες πληροφορίες υπάρχει το δίτομο έργο του Ελευθέριου Παπαδόπουλου «Η μαρτυρία μου ενώπιον της AD HOC επιτροπής της Κυπριακής Βουλής δια τον «Φάκελον Κύπρου», που μέσα στις 1227 σελίδες του μπορείτε να βρείτε πολλές λεπτομέρειες για την προδοσία της Κύπρου και τον αγώνα της ΕΟΚΑ Β'. Τέλος θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον Νίκο Θεοδώρου ο οποίος πήρε την συνέντευξη.

κ. Παπαδόπουλε, ν' αρχίσουμε από τις συμφωνίες Ζυρίχης -Λονδίνου. Αυτές οι συμφωνίες ήταν ταφόπλακα στη ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα;

Ασφαλώς ήταν ταφόπλακα, διότι είχε απαγορεύσει την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και κατά έναν τρόπο τη διχοτόμηση, αλλά αυτό για μας ήταν πολύ σοβαρό διότι ειπεσείρχετο ο παράγων Τουρκία στην υπόθεση της Κύπρου, η οποία έμελλε να συνεχίσει στο διηνεκές ν' αποτελεί ένα πρόβλημα τεράστιο παρόλο που η Τουρκία ουδέν δικαίωμα είχε έναντι της Κύπρου παραιτηθείσα διά της συνθήκης της Λωζάννης το 1923 παντός δικαιώματος επί αυτής.

Ο Μακάριος υπέγραψε επειδή ήθελε ή εκ-

βιάστηκε. Λένε πολλά. Έπαιξε θέατρο;

Δεν έχει σημασία ούτε το ένα ούτε το άλλο. Σημασία έχει ότι ο πολιτικός ηγέτης ενός μαχομένου τμήματος του Ελληνισμού διέπραξε αυτή την προδοσία. Διότι περί προδοσίας πρόκειται. Χωρίς να ρωτήσει όπως ήταν η δέσμευσή του απέναντι του εθναρχικού συμβουλίου και όπως ορκίζετο δημόσια, τον λαό και κυρίως τον αρχηγό του απελευθερωτικού αγώνα, προχώρησε στην αποδοχή και την υπογραφή της Ζυρίχης. Χαρακτηριστικά είναι ότι ο Καραμανλής και ο Αβέρωφ βγάζοντας την ουρά τους έξω από την όλη υπόθεση, ισχυρίστηκαν ότι επρότεινε την ανεξαρτησία ο Μακάριος, χωρίς να τους ρωτήσει. Και αυτό συνιστά από μόνο του προδοσία.

Ο Γρίβας πώς δέχθηκε τις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου; Συμφώνησε; Διαφώνησε;

Διαφώνησε.

Τον ενημερώσατε στην αρχή;

Τίποτα. Όπως του έλεγε ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδος και μετά ο Αβέρωφ θα επληροφορείτο από τον τύπο όπου θα δημοσιεύονταν τα κείμενα των συμφωνιών.

Τι οδήγησε τον στρατηγό Γεώργιο Γρίβα Διγενή να επιστρέψει στην Κύπρο και να ιδρύσει την ΕΟΚΑ Β'; Τι τον έκανε;

Αντί να σας πλέω εγώ συνοπτικά, θα σας διαβάσω μέρος μιας γενικής διαταγής του της 23ης Απριλίου 1972, στην οποία λέει μεταξύ άλλων: «Όταν ξεκίνησα από την Ελλάδα τον παρελθόντα Αύγουστο για να έρθω εις Κύπρον, δεν το έπραξα ούτε για να καλυφθώ με νέες δάφνες ούτε για να εξασφαλίσω αξιώματα. Αλλά να δώσω ότι ακόμα μου απέμεινε για τον αγώνα υπέρ της Κύπρου και να αποτελειώσω το έργο το οποίο άρχισα το 1955. Δεν έχω δεσμούς ούτε και είμαι προσκολλημένος σε καμία απολύτως πολιτική

παράταξη ούτε κυβέρνηση είτε της Ελλάδος, είτε της Κύπρου, είτε ξένης. Έχω τα χέρια ελεύθερα, για να δώσω σ' εκείνον ο οποίος θα εργασθεί μαζί μας πραγματικά για την ένωση και θα δώσει όλης τις εγγυήσεις ειλικρινούς συνεργασίας διά την πραγματοποίησή της. Θα απευθύνω, όμως, την στιγμή αυτήν, καθ' ήν διάφοροι ψίθυροι ακούγονται προς τους αγωνιστάς της ημετέρας οργανώσεως, συνεχιστάς της ιστορίας της ηρωικής ΕΟΚΑ. Θα συνεργαστώ και με τον διάβολον ακόμη εάν η τοιαύτη συνεργασία θα μας εξασφαλίσει πράγματι την ένωση. Θα αποστρέψω, όμως, το πρόσωπό μου από οποιονδήποτε έστω κι αν αυτός εμφανίζεται με μορφήν αγγέλου ενώ πράγματι θέλει να μας εξαπατήσει διά απειλών και κενών λέξεων χάριν ειδικών ή πολιτικών επιδιώξεων. Έχω ευτυχώς πείραν ικανήν διά να κρίνω πρόσωπα και καταστάσεις. Δεν πρόκειται να πέσω εις τας παγίδας ουδενός. Την ιστορίαν μου, ιστορίαν πλήρη αγώνων δεν πρόκειται να αμαυρώσω στα εβδομήντα τέσσερά μου έτη, αλλά θα την τιμήσω και πάλη, θ' αγωνιστώ εφόσον μου μένουν δυνάμεις εναντίον οιοσδήποτε εκθρού της ενώσεως έστω κι αν μείνω μόνος ή με ελαχίστους. Με φτάνουν κι αυτοί διά να δώσω μάχην ηρωικήν».

Ποιός ο δικός σας ρόλος σ' αυτό το εγχείρημα, στην ΕΟΚΑ Β';

Ακολούθησα τον Διγενή από την πρώτη ΕΟΚΑ μικρός, νεαρός μαθητής καθ' όλην την διάρκεια του αγώνων και εν συνεχεία, διαφωνήσας, όπως και ολόκληρη η οικογένειά μου με τις συμφωνίες της Ζυρίχης, συνέχισα να παραμένω στο πλευρό του αρχηγού, ο οποίος με τίμησε με την εμπιστοσύνη του, μία εμπιστοσύνη για την οποία θα θέλαμε να γράψουμε τόμους. Επομένως, δεν θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα μ' αυτό το θέμα.

Υπήρχε δηλαδή σχέση πατέρα με γιό;

Μπορείς να το πεις κι έτσι.

Ποιά ήταν η σχέση του Γεωργίου Γρίβα με τον Γεώργιο Παπαδόπουλο;

Ο Γεώργιος Παπαδόπουλος ήταν από παλιά εναντίον του Διγενή. Από την εποχή της κατοχής.

Υπήρχε κάποιο περιστατικό;

Ναι, υπήρχε κάποιο περιστατικό στο οποίο δε νομίζω ότι πρέπει ν' αναφερθούμε στην προκειμένη περίπτωση. Να σκεφθείς ότι όταν ήταν επικεφαλής της αντικατασκοπείας της ΚΥΠ είχε αναθέσει στον Νίκο Φαρμάκη την οργάνωση ειδικής ομάδος η οποία παρακολουθούσε συστηματικά τον αρχηγό. Αλλά και μετά όταν έγινε αρχηγός της επαναστάσεως, όπως ήθελαν να την παρουσιάσουν οι σωτήρες της 21ης Απριλίου 1967, ο Παπαδόπουλος δεν απέκρυπτε ούτε την αντιπάθειά του προς τον Διγενή, ούτε την παρουσία Διγενή και ελληνικής μεραρχίας στην Κύπρο. Γι' αυτό και ήρθε άπληρωτο ένα ταξιδι-αστραπή στην Κύπρο τον Αύγουστο του 1967, τέσσερις ώρες ήταν κλεισμένοι στο Προεδρικό με τον Μακάριο και ουδείς είχε λάβει γνώση του περιεχομένου των συζητήσεών τους. Οι δε επιτελείς του ωρύνοντο ότι ήτο λάθος του Γεωργίου Παπανδρέου που επέτρεψε την κάθοδο της ελληνικής μεραρχίας εις την Κύπρον. Εδώ επρόκειτο περί μιας άλλης προδοσίας, διότι εάν ο Παπαδόπουλος δεν ήθελε, δεν θα επέτρεπε την έξωση της μεραρχίας, διότι η μεραρχία πέρασε από την πολεμική του καθεστώτος Μακαρίου για τέσσερα χρόνια και άντεξε. Και ήταν η ασφάλεια για την ένωση. Αποκαλυπτική είναι η μαρτυρία του Γλαύκου Κληρίδη, ο οποίος την άφησε λίγο προ του θανάτου του και την έχω περιλάβει στον δεύτερό μου τόμο κάτω από τον τίτλο «Μία αποκάλυψη μετά από 43 χρόνια».

Είναι αλήθεια ότι ο Παπαδόπουλος έβλεπε σε μία ελληνοτουρκική συνομοσπονδία;

Βεβαίως. Γι' αυτό το θέμα είχε μιλήσει εκτεταμένως στον γαμπρό του Ινονού ο οποίος ήταν και δημοσιογράφος, ο Τοκέρ. Αυτό βεβαίως της συνομοσπονδίας κλη είχε μία μακρά προϊστορία την οποία όμως εκείνοι που την είχαν παρουσιάσει, είχαν και θεωρητική κατάρτιση όπως ο Αθανάσιος Σουλιώτης και ο Ίωνας Δραγούμης. Ο Παπαδόπουλος όμως ήταν κενός και θεωρίας και πρακτικής εφαρμογής αυτής της ιδέας. Εξάλλου, άλλη ήταν η εποχή που εξέφρασαν αυτοί την ιδέα της συνομοσπονδίας με την Τουρκία και άλλη ήταν η εποχή του Παπαδόπουλου.

Πήγε να γίνει κάτι αντίστοιχο με τους Βενιζέλο-Κεμάλ; Κάναν την συμφωνία οι δυο τους;

Όχι, με τον Κεμάλ ο Βενιζέλος δεν είχαν μιλήσει ποτέ για το κυπριακό.

Πότε αρχίζουν οι διαφορές του Γρίβα με τον Μακάριο; Ας αφήσουμε στην άκρη την ΕΟΚΑ την πρώτη. Πότε αρχίζει η μεγάλη ρήξη;

Η ρήξη είναι από την ώρα που ο Μακάριος προφανώς έχει αποδεχθεί την ιδέα της ανεξαρτησίας. Όταν επέστρεψε από την εξορία εις την Μεγάλη Βρετανία η βρετανική intelligence service τον είχε πλαισιώσει μ' ένα μεγάλο δίκτυο μελών της, πρακτόρων με πείρα, με γνώση και βεβαίως με την απαιτούμενη θρασύτητα. Ο Μακάριος ο οποίος ενόμιζε ότι κάθε του λόγος τετραγώνιζε τον κύκλω, έπεσε σ' αυτήν την παγίδα. Αλλά υπήρχε και προϊστορία. Την αποκάλυψε ο Κιντίου Άνθιμος, ο οποίος ήταν ένας μητροπολίτης πολεμιστής ο οποίος είχε λάβει μέρος στους αγώνες του έθνους από την ιταλική επίθεση εναντίον της Ελλάδος μέχρι και το τέλος του συμμοριτοπολέμου. Όταν

ο Άνθιμος ανέβασε τον προσωπικό του, τον αδελφικό του φίλο τον Κιντίου Άνθιμο εις την Χαλεύκα επί μιας ψηλοκορυφής του Πενταδακτύλου και του έδειξε την ανθισμένη Μεσογρία (;;;) και του είπε «ιδού ο επίγειος παράδεισος, τι την θέλουμε την ένωση», εδω απέδειξε ότι είχε δημιουργηθεί σ' αυτόν τον άνθρωπο η προδιάθεση για την ανεξαρτησία.

Μακάριος προς Άνθιμο με σκοπό τί; Να είναι βασιλιάς έστω και σ' ένα χωριό;

Όπως έγραφε κι ο συνεξοριστός του ο Πολύκαρπος Ιωαννίδης αυτός ο αψευδής και μαχητικός πατριώτης αυτός είναι ικανός να του μείνει στην Κύπρο ένα μικροχώρι στη Λεμεσό, ήταν ικανός ν' αποδεχθεί οποιαδήποτε λύση φτάνει να ήταν εκεί πρόεδρος.

Πότε είναι η μεγάλη κρίση στις σχέσεις Μακαρίου, Γρίβα; Τον Απρίλιο του '72 οι δυο τους είχαν βρεθεί πολύ κοντά. Λένε -και έχει γραφτεί- άλλοι λένε πως φταίει το περιβάλλον Γρίβα και άλλοι του Μακαρίου. Ποιά η αλήθεια; Ρωτάω εσάς που τα έχετε ζήσει.

Αυτά είναι παραμύθια. Αφού είχαν γίνει κάποιες συναντήσεις μιας αντιπροσωπείας που είχε ορίσει ο Διγενής, διότι ο Μακάριος απευθύνθηκε στον Διγενή γραπτώς και του ζήτησε να συναντηθούν. Διότι, τότε, ήταν η εποχή που είχε τεθεί από μέρους των μητροπολιτών επιτακτικά να αποσυρθεί από την πολιτική, για να μην πολιτεύεται ως εκκλησιαστικός ηγέτης και ταυτόχρονα είχε γίνει γνωστό ότι εισήγαγε εκ δευτέρου οπλισμό από την Τσεχοσλοβακία (τα τσέικα όπλα) και η κυβέρνηση

Παπαδόπουλου βρέθηκε σε δύσκολη θέση, τον πίεσε να παραδώσει τον οπλισμό στα Ηνωμένα Έθνη και δεν το καταδέχεται ο Μακάριος. Κατόπιν αυτού ο Παπαδόπουλος, η κυβέρνηση Παπαδόπουλου, του είχε επιδώσει μία διακοίνωση με ηρέσβυ στην Κύπρο τον Κωνσταντίνο Παναγιωτάκο, έναν ικανό διπλωμάτη, επιστήμονα, καθηγητή Πανεπιστημίου, με πολύ πατριωτικό ζήλο για την υπόθεση της Κύπρου. Εξ' αλλου από εδω τον έφυγε ο Παπαδόπουλος και τον έκανε υφυπουργό Εξωτερικών. Εκεί, μέσα στις Συμπληγάδες της ώρας που βρέθηκε ο Μακάριος, σκέφθηκε ότι η μόνη σωτηρία είναι ο Γρίβας Διγενής. Απευθύνθηκε στον Διγενή, ο οποίος πραγματικά θέλησε να τον βοηθήσει διότι δεν είχε εμπιστοσύνη και στον Παπαδόπουλο, άλλωστε υπήρχαν τα αποτυπώματα του Παπαδόπουλου στο θέμα της ανακλήσεως της Μερραρχίας, της σιωπής του στο θέμα της Κοφίνου, εκεί που τα θαλάσσωσε στον Έβρο με την συνάντηση με τον Ντεμιρέλ κλη κλη. Δεν ήθελε, όμως, να τον βοηθήσει με λευκή ατζέντα και γι' αυτό όρισε μία αντιπροσωπεία από τρεις εξέχοντες πατριώτες μεταξύ των οποίων ο ένας πρώην αρχιδικαστής, ο Γεώργιος Βασιλειάδης, ο άλλος ήταν ένας ψυχίατρος και πρώην πολιτικός αντίπαλος του Μακαρίου, ο Τάκης Δόκας, και ο τρίτος ήταν ο εκ των εμπιστών του Διγενή, ο μεγαλοεπιχειρηματίας Σωκράτης Ηλιάδης, ένας άνθρωπος ο οποίος απέδειξε ότι δεν δειλίαζε να θέσει τον εαυτό του σε κίνδυνο ανά πάσα στιγμή. Άλλωστε, αυτός είχε μεταφέρει και τον Διγενή από την Λεμεσό στη Λευκωσία και αυτός είχε πληρώσει και μέρος του οπλισμού που ήρθε την τελευταία στιγμή, κατόπιν πιέσεων του Διγενή, στην Κύπρο και δεν μπορούσαμε να τον χρησιμοποιήσουμε επειδή μας τον έστειλαν καθυστερημένα.

Συνάντησαν τον Μακάριο και ο Σωκράτης Ηλιάδης έθεσε το θέμα ότι εμείς συζητούμε μόνο για την περίπτωση της ενώσεως. Ο Διγενής δεν δέχεται να συζητήσει στιδήποτε άλλο. Ο Μακάριος είπε ότι εάν δέχεται η ελληνική κυβέρνηση δέχομαι κι εγώ. Έφτασε η απάντηση στον Διγενή και αυτός είπε «σωστά το θέσατε το θέμα». Ο Μακάριος, μέσω φίλου του, επικοινωνήσε με τον Διγενή. Του διεμήνυσε ότι «καλός πατριώτης ο Ηλιάδης κλη αλλά εμένα με υβρίζει». Και ποιά ήταν η ύβρις, ήταν ότι ο Ηλιάδης σε κάθε περίπτωση δεν δίσταζε όπου και να ήταν να του πει «Μακάριε - ποτέ δεν τον είχε πει Μακαριότητα - εσύ φέρεις όλη αυτή την ευθύνη η οποία μας οδήγησε μέχρι το χείλος του εμφυλίου και βεβαίως να είμαστε ουσιαστικά υπό τον έλεγχο της Τουρκίας και δεν ξέρουμε τί θα μας συμβεί στο μέλλον».

Μετά από αυτό, ο Διγενής και με την προτροπή, πιστεύω, κάποιων συνεργατών για τους οποίους δεν θέλω να κάνω λόγο αυτή τη στιγμή, αποφάσισε να συναντηθούν (Μάρτιος '72). Ο Μακάριος είχε πει να γίνει η συνάντηση την 25η Μαρτίου. Παραμονή της 25ης Μαρτίου του διεμήνυσε ότι «κινδυνεύουμε στρατηγέ μου και οι δύο, από κάποιες πληροφορίες που έχω» κι άφησε να εννοηθεί ότι ήταν από την χούντα, όπως λέμε, την δικτατορία εκεί και πρότεινε να γίνει η συνάντηση στις 26 Μαρτίου. Πράγματι, η συνάντηση έγινε στο σπίτι της ανηψιάς του Μακαρίου, σπίτι το οποίο εφάπτεται της αυλής του Χίλτον. Η συνάντηση έγινε με εξοηλισμένες και τις δύο αντιμαχόμενες

πλευρές οι οποίες ήταν έτοιμες σε περίπτωση που συνέβαινε στιδήποτε μεταξύ των δύο, να παρέμβουν. Ενώ απεδέχθη τις προτάσεις του Διγενή ο Μακάριος, και μία απ'αυτές ήταν η αποχώρησή του από την προεδρία και να αναλάβει πρόσωπο κοινής εμπιστοσύνης, υπανεχώρησε.

Τί άλλαξε; Γιατί;

Απλούστατα έγινε επαφή με τον Παπαδόπουλο, στον οποίο ισχυρίστηκε ψευδώς ότι ο Διγενής του πρότεινε να κάνουν κοινό μέτωπο εναντίον του.

Του Μακάριου ψέμματα...

Βεβαίως, του Μακάριου ψέμματα. Εγώ ήμουν ενάντια σ'αυτή την συνάντηση. Ο Διγενής με κάλεσε 26 Μαρτίου, στις 8 Μαΐου ο αρχηγός και με κάλεσε. Πήγα, συζητήσαμε διάφορα θέματα και σε μια στιγμή της ενημερώσεως που μου έκανε και των διαφόρων οδηγιών που μου έδινε, μου λέει: «Λευτέρη, ξέρω ότι είσαι ενάντια στη συνάντησή μου με τον αρχιεπίσκοπο. Σκέψου όμως ότι ο αρχιεπίσκοπος απεδέχθη τις προτάσεις μου.

Εμείς τί άλλο θέλουμε; Εάν ο αρχιεπίσκοπος μείνει σταθερός στην ανάληψη των ευθυνών του, εμείς νικήσαμε, διότι εμείς δεν επιδιώκουμε τίποτε άλλο από την ενότητα του λαού για να τον απαηλάξουμε από τις δουλείες των συμφωνιών της Ζυρίχης, από την απογύμνωσή του από τη Μεραρχία και να προχωρήσουμε». Και μου εξήγησε εκεί ότι ο Μακάριος στο σημείο αυτό, είχε κάνει δύο χειρονομίες, άρχισε να του μιλάει για συνεργάτες του οι οποίοι θα μπορούσαν να προταθούν ως υποψήφιοι για την Προεδρία και τους έβρισκε έναν-έναν άχρηστους, σαν να έλεγε στο τέλος ότι «μόνον εγώ είμαι και κανείς άλλος».

Ο Διγενής καλόπιστα του είπε «Μακαριώτατε, ασ μην ψάχνουμε τώρα για το πρόσωπο. Ας σκεφτείτε κι εσείς κι εγώ, αφού θα είμαστε σ'επαφή θα αποφασίσουμε από κοινού». «Πολύ καλά, στρατηγέ μου, αλλά πέστε μου θα δεχόσαστε να δεχθούμε την παρέλαση της 1ης Απριλίου (επέτειος της ΕΟΚΑ) από κοινού;». Του είπε ο Διγενής «Δεν με ενοχλεί εμένα, Μακαριώτατε, αλλά σκεφτείτε την αντίδραση της Αγγλίας και της Τουρκίας». «Μμμμ», έκανε ο Μακάριος. «Έχετε δικίο, στρατηγέ. Πέστε μου όμως, δέχεστε να δώσω εντολή να εκτυπωθούν στο κοινοτικό τυπογραφείο πενήντα χιλιάδες μεγαλοαφίσες με τις φωτογραφίες μας και των δύο μαζί; Και από κάτω το σύνθημα «Ενωμένοι για την Ένωση»;». «Βεβαίως δέχομαι, Μακαριώτατε», λέει ο Διγενής. Ακόμα περιμένουμε τις μεγαλοαφίσες.

Αντιλαμβάνεσαι ότι αυτός ο άνθρωπος ήταν κακός πίστεις και επειδή είχε την ευχέρεια να χρησιμοποιεί τον δημόσιο, τον εκκλησιαστικό και άλλο πλούτο τον οποίο είχε συσσωρεύσει, στα χέρια του στην εξουσία του, μπορούσε να εξαγοράζει ανθρώπους οπουδήποτε και οποιασδήποτε ήθελε. Γι'αυτό είχε και ανθρώπους στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος δικούς του και να δουλεύει ορισμένους χαχόλους όπως ήταν ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, όπως απεδείχθη, ο οποίος ενόμιζε ότι ο Μακάριος ανέπνεε μόνο για λογαριασμό του.

Ποιός υπήρξε ο ρόλος της ΕΟΚΑ Β' στην ανατροπή του Μακάριου από τον Ιωαννίδη; Κι αν είχε σχέση ο Νίκος Σαμψών με την ΕΟΚΑ Β' ;

Ο Ελευθέριος Παπαδόπουλος με τον Νίκο Θεοδώρου

Ο Σαμψών πρώτα πρώτα δεν είχε σχέση μαζί μας, το έχει διακηρύξει και ο ίδιος.

Το λέτε κι εσείς που ήσαστε η ΕΟΚΑ Β' η ίδια...

Ασφαλώς. Άηλωστε όταν πήγα εκ μέρους του αρχηγού και του ζήτησα τον οπλισμό που κατείχε από το '64, αρνήθηκε ότι είχε οπλισμό.

Ενώ είχε...

Βεβαίως, κι εμείς τον είχαμε επισημάνει και η εντολή ήταν ότι θα του τον αφαιρέσεις μόνο εάν αρνηθεί. Και έτσι έγινε. Κι επειδή δεν χωρούσαν τα δύο φορτηγάκια που είχαμε...

Είχε τόσο πολύ οπλισμό δηλαδή;

Βεβαίως. Είχε αποθηκεύσει τον εναπομείναντα σε αποθήκη της «Μάχης» της εφημερίδας του. Εκεί ήταν ένα λεφούσι που εργαζόταν, πολλός κόσμος, πολλά παιδιά μαχητικά, μερικοί απ'αυτούς ήταν και μυημένοι στην οργάνωσή μας αλλά εγώ δεν θέλησα να τους αναμείξω όλους αυτούς. Απλούστατα ανέθεσα σε 3-4 κάποια αποστολή να είναι εκεί για να μας δώσουν σύνθημα. Και επειδή είχε βάλει μεγάλα στρατιωτικά λουκέτα στην σιδερόπορτα τα οποία τα πυροβόλησα και δεν ανοίγανε, σκέψασα με τη στέγη από πάνω και κατέβηκα μέσα εγώ. Είδα την κατάσταση, πώς ήταν μέσα ο οπλισμός και τους τον έδωσα λίγο λίγο όπως και τα περισσότερα πυρομαχικά τα οποία τα έβαλε μέσα σε μεγάλα ξύλινα κιβώτια και ήταν ασήκωτα. Και μάλιστα υπήρξε ένα μικροπεισόδιο μεταξύ εκείνου και εμού. Ο Σαμψών όλα τα χρόνια μετά την ανεξαρτησία μου είχε μία εκτίμηση και μπορώ να πω και μία φιλική διάθεση απέναντί μου. Τον εκτιμούσα κι εγώ, διότι πράγματι είχε προσφέρει υπηρεσίες στον αγώνα. Όποιος πει το αντίθετο είναι να τον φτύνεις. Πάντοτε διαμαρτυρόταν γιατί τον απόπαιρνα, δεν το κρύβω αυτό, αλλά είμαι -θα το έχεις αντιληφθεί κι εσύ- ενάντια σε οποιονδήποτε είναι φιλάργυρος

ή επιζητεί να βγάλει λεφτά από οποιαδήποτε εθνική υπόθεση. Το ένα ήταν αυτό. Το δεύτερο είναι πως ο Σαμψών μέχρι τη στιγμή εκείνη ήταν προσκολλημένος στον Μακάριο.

Είναι αλήθεια αυτό, πως ήταν με τον Μακάριο;

Βεβαίωτα. Από το 1963 τον Δεκέμβριο -είναι διαπιστωμένο, μπορεί να ήταν και πιο μπροστά- είχε γνωριστεί με τον Ιωαννίδη, με τον Παύλο Παπαδάκη, τον κουμπάρο του Ιωαννίδη. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην πλευρά που ήταν το γραφείο του Σαμψών στη γωνία ήταν σε καθράκι το αποφοιτήριο από τη Σχολή Ευελπίδων του Παπαδάκη με αφιέρωση στον Σαμψών. Συνδεόταν με όλους αυτούς και πιστεύω ότι θα ήταν ενήμερος και της εκδηλώσεως ακόμα της 21ης Απριλίου. Αν όχι, ήταν ενήμερος εκείνου του οποίου θα συνέβαινε τον Μάρτιο ή Απρίλιο του '72 με την διακοίνωση κλη από μέρους των ανθρώπων της δικτατορίας ή του Ιωαννίδη κλη το οποίο ματαιώθηκε την τελευταία στιγμή ενώ είχε φτάσει και ο ανώτατος αξιωματικός ο οποίος θα ηγήτο εδώ την τελευταία στιγμή είχε ακυρωθεί.

Ποιός υπήρξε ο ρόλος της ΕΟΚΑ Β' στην ανατροπή του Μακάριου από τον Ιωαννίδη; Και ο δικός σας ο ρόλος; Πού ήσασταν εσείς;

Εγώ συνελήφθη με άλλα τέσσερα στελέχη τον 11η Ιουλίου κατόπιν προδοσίας.

Ήσασταν εκτός παιχνιδιού;

Ναι, ήμουν στις κρατικές φυλακές με σπασμένα τέσσερα πλευρά από τα βασανιστήρια με εκκυμώσεις. Βασανιστήρια από τους αστυνομικούς στην Πύλη Πάφου στη Λευκωσία, και τους πραιτωριανούς όπως τους λέγαμε, την φρουρά του Μακάριου. Από τις 21.15 της 11ης Ιουλίου έως τις 3.40 με βασανίζανε. Θέλωμε ώρα να τα διηγηθούμε αυτά.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ, ΑΡΧΗΓΟ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β΄

Αυτό είναι το δεύτερο μέρος της πολύ ενδιαφέρουσας συνέντευξης που μας παραχώρησε ο Ελευθέριος Παπαδόπουλος, αρχηγός της ΕΟΚΑ Β΄ μετά τον θάνατο του Στρατηγού Γρίβα - Διγενή στην μαρτυρική Κύπρο. Στο δίτομο έργο του θα βρείτε περισσότερες πληροφορίες για την προδοσία της Κύπρου, εδώ απλώς παίρνουμε μια πρώτη γεύση των γεγονότων όπως αυτά πραγματικά συνέβησαν από έναν Έλληνα Εθνικιστή Η γέτη και πρωταγωνιστή του Απελευθερωτικού Αγώνα της Κύπρου.

Είδες μίσος;

Πολύ μίσος. Εάν σου διηγούμην αυτά που μου έκαναν θα έλεγες μόνο οι Τούρκοι ή οι Εγγλέζοι, αλλά εγώ είχα περάσει και από τα βασανιστήρια των Εγγλέζων. Ο Λευτέρης δεν λύγισε, ήλνε...

Ποιός υπήρξε ο ρόλος της ΕΟΚΑ Β΄;

Η οργάνωση δεν είχε εντολή να συμμετάσχει και δεν συμμετείχε. Εάν δε ήμουν έξω προσωπικώς δεν θα συμμετείχε καμία ομάδα. Τί συνέβη εδώ όμως; Εκείνη τη στιγμή ουσιαστικά η οργάνωση ήταν ακέφαλη.

Στην φυλακή όλοι, οι κεφαλές...

Ναι. Ήταν φυσικό, διωκόμενοι, ταλαιπωρούμενοι, βασανιζόμενοι τόσα χρόνια όλοι αυτοί οι οποίοι μετείχαν στην οργάνωση να αισθανθούν μία ανακούφιση και ελευθερία με το που άκουσαν το ραδιόφωνο να λέει ότι ο Μακάριος έπεσε, είναι νεκρός. Κάποιες ομάδες οι οποίες είχαν τον οπλισμό στα χέρια τους βγήκαν προς τα έξω να βοηθήσουν τους ανατροπείς του Μακαρίου τους οποίους έβλεπαν στο πρόσωπο της Εθνικής Φρουράς εκείνη την ώρα. Αλλά οργανωμένοι και με εντολή της συμμετοχής της οργάνωσης, δεν υπήρξε.

Είχε σχέση η ΕΟΚΑ Β΄ με τον Ιωαννίδη; Καμία.

Την 15η Ιουλίου ήσατε μέσα στη φυλακή. Ξέρατε ότι θα ανατραπεί ο Μακάριος; Σας είχε πει κάποιος κάτι; Ότι θα γίνει αυτό αύριο;

Όχι, έκανα όμως εγώ μία εκτίμηση εξ' αιτίας μιας πληροφορίας η οποία υπήρχε. Μάλλον δεν ήταν πληροφορία, ήταν μία τοποθέτηση του Μακαρίου ο οποίος έλεγε ότι 20 του μηνός τελειώνει το περιθώριο που έχω δώσει στους αξιωματικούς, θα φύγουν - με την επιστολή που είχε στείλει - και εγώ εξετίμησα ότι εφ' όσον επιμένει - είχα πληροφορηθεί δε και την αποστολή του Σάββα του Κωνσταντόπουλου, αρχές Ιουλίου,

7-8 Ιουλίου. Μα αφού λέει στον Κωνσταντόπουλο ότι στις 20 θ' αδειάσουν τα έμπεδα, δεν μπορεί παρά να είναι προετοιμασμένος αυτός πιο μπροστά και θα τους την φέρει των αξιωματικών. Διότι όταν αφαιρέσει τους στρατιώτες από τα στρατόπεδα, θα τους πιάσει, θα τους βάλει στο αεροπλάνο... Και γι' αυτόν τον λόγο έκανα τις εκτιμήσεις μου και έγραψα την επιστολή προς Ποσειδώνα στην οποία του έλεγα «δεν θα αποσυρθείς από την οργάνωση τουλάχιστον μέχρι την Δευτέρα».

Ο Γρίβας, ήθελε ανατροπή του Μακαρίου, όσο ζούσε;

Δυστυχώς, αυτό είναι ένα θέμα το οποίο πέρασε από πολλές μελέτες από μέρους του. Διότι αυτοί που νομίζουν ότι ο Γρίβας αποφάσιζε έτσι στα κουτουρού είναι ανόητοι. Συνδεόταν με επιστήμονες, και μάλιστα τρεις απ' αυτούς ήταν και τακτικοί επισκέπτες του ανά δίμηνο τρίμηνο, με τους οποίους αντάλλασσε σκέψεις, όχι μόνο για το κυπριακό και αν κάνω εκείνο τί θα συμβεί, αν κάνω τούτο τί θα συμβεί, αλλά και με τα διεθνή γεγονότα. Τέτοιοι συνεργάτες του υπήρξαν κι άλλοι όπως ο μακαρίτης ο στρατηγός, ο Τσακαράς ο οποίος ήταν και στρατιωτικός θεωρητικός πολύ δυνατός, είχε δουλέψει στο στρατηγείο του ΝΑΤΟ στην Ιταλία και άνθρωπος που πονούσε την Κύπρο. Εκείνο για το οποίο τον πιέζαμε εμείς - εγώ, εγώ δεν άκουγα τίποτα - ήταν να τον εκτελέσουν τον Μακάριο. Και δεν θέλησε.

Εκεί θα σταθώ. Μου το έχουν πει κι άλλοι αγωνιστές. Γιατί ο Γρίβας ήταν αρνητικός σ' αυτό που του λέγατε;

Πολλά μπορεί να πει κανείς γι' αυτό. Μου είπε μία ημέρα που συνομιλούσαμε οι δυο μας για το θέμα αυτό: «Καθ' όσον μελετάς συνεχώς την ιστορία δεν έχεις προσέξει ότι για ενάμιση χρόνο αγωνιζόμαστε να πείσουμε το πανελλήνιο ότι δεν είμαστε εμείς που επιδιώκουμε εμφύλιο αλλά ο Μακάριος; Και τί θέλεις αυτή τη στιγμή - όταν επέδωσαν την διακοίνωση - από μέρους της ελληνικής κυβερνήσεως, διότι του είπαν ευκαιρία να τον ανατρέψουν να πάει στο διάολο να συχάσουμε. Κοίταξε, γράφω κάπου εις την μαρτυρίαν του «γυμνός εξήλθεν εκ της κοιτίδας της μητρός μου και γυμνός θα παραδώσω το πνεύμα». Εγώ δεν κρύβω τίποτα.

Σας τιμάει αυτό...

Γύρισε, με κοίταξε και μου λέει: «Ε, δεν κατάλαβες μωρέ ότι ο Παπαδόπουλος θέλει μ' ένα σμπάρο δύο τρυγόνια; Όταν ανατρέψουμε τον Μακάριο ξέρεις τί θα μας πει; Γρίβα, το κακό έφυγε από τη μέση. Άντε τώρα να πας κι εσύ στο καλό να συχάσεις και θα το λύσω εγώ το κυπριακό. Εγώ δεν δέχομαι να το λύσει ο Παπαδόπουλος, διότι ο Παπαδόπουλος μέχρι σήμερα μας έδειξε τί επιδιώκει». Κι έβγαλε από ένα ντοσιέ και μου έδωσε ένα έγγραφο το οποίο ήταν πιασμένο πάνω σε μία αναφορά του υπευθύνου πληροφοριών του παραρτήματος της οργάνωσης στην Αθήνα και το διάβασα. Ένα αμερικανο-αγγλικό σχέδιο για λύση του κυπριακού. Αφού βλέπεις τί θ' ακολουθήσει. Εξάλλου ήταν και πολύ προσεκτικός να μην παρεξηγηθεί. Πήγε ο Γρίβας στην Κύπρο να φάει τον Μακάριο και τον έφαγε διότι τον είχε μέσα στα πόδια του και δεν ήθελε να κάνουν μαζί την ένωση, ενώ ο Μακάριος απεστρέφετο την ένωση όπως τον διάολο.

Αυτά λοιπόν με τον Γρίβα ως προς τον Παπαδόπουλο. Πώς έβλεπε ο Γρίβας τον Ιωαννίδη;

Κοίταξε, δεν τον εμπιστευόταν. Ήξερε ότι ο Ιωαννίδης ήθελε να γίνει δικτάτορας. Ο Γρίβας απεχθανόταν την δημιουργία δικτατορίας διότι ήξερε ότι ο στρατός μπορεί να παίξει έναν ρόλο σε μία δεδομένη στιγμή, αλλά δεν θα επέτρεπε την δικτατορία του λαού. Και ο στρατός θα πρέπει να προωθήσει νέους ανθρώπους, νέες επιστημονικές δυνάμεις οι οποίες να αποτελέσουν την αυριανή ηγεσία του έθνους. Εγώ είμαι 74 ετών τώρα και θα γίνω καπέλο δικτατορίας; Άλλωστε, το ήξερα κιόλας, αλλά καμιά φορά μου το υπενθύμιζε, εγώ στο μεσοπόλεμο που έγιναν τόσα κινήματα κλη, ψάξε να

με βρεις. Παρόλο που όλοι με ήθελαν μαζί τους. Ας μην ξεχνάμε ότι ο Γρίβας ξεκίνησε ως βενιζελικός. Αλλά όταν είδε την αθλιότητα του 1920, έφυγε. Και βλέπεις ότι εξετίμησαν και το ήθος και τις ικανότητές του ως στρατιωτικού κλη και ο Παπάγος και ο ίδιος ο Μεταξάς. Γι' αυτό και εκείνον που κάλεσαν να ετοιμάσει τους σχεδιασμούς αμύνης στην Αθήνα ήταν ο Γρίβας.

Επί Μακαρίου υπήρχε δημοκρατία; Και ρωτάω, διότι όταν έπεσε ο Μακάριος, όταν ανετράπη, την επομένη ημέρα η κυπριακή εφημερίδα «Ο Αγών» έγραφε «έπεσε ο τύραννος».

Ο Κώτσος, ο διευθυντής του, ήταν από την αρχή μαζί με τον Μακάριο, μόνο ένα μικρό διάστημα για το οποίο έχω πολλές επιφυλάξεις, ήρθαν στην Αθήνα με τον Γιοκάτζη, για να επιστημάνουν του Διγενή ότι απαραίτητως πρέπει να κατέβει στην Κύπρο. Και μάλιστα ο Κώτσος του έλεγε «αρχηγέ, θα φέρετε μεγάλη ευθύνη εάν δεν έρθετε, διότι θα τουρκέψει την Κύπρο ο καλόγερος». Και επειδή του είπε κάποια στιγμή ο Διγενής που τα επαναλάμβανε, «εάν αυτά παιδί μου είναι αληθή και μπορείς να τα μαρτυρήσεις τότε πρέπει να τα πληροφορηθεί ο Πρόεδρος της Κυβερνήσεως ο Γεώργιος Παπανδρέου», «αρχηγέ και ενώπιον του δικαστηρίου» είπε ο Κώτσος, εγώ ήμουν εκ των παραστατών του γραφείου του Διγενή.

Τώρα μιλάμε για το '63-'64...

Τον Νοέμβριο του '63. Και πράγματι μου έδωσε την εντολή και είπα στον σύγγραμμο τον συγχωρεμένο τον Καζουλίδα να ετοιμάσει το αυτοκίνητο και τους πήγε στο πολιτικό γραφείο του Παπανδρέου κι εκεί τα επανέλαβε. Και ο Παπανδρέου έλεγε «ωχ τον καλόγερο, καλά τα έλεγα εγώ, κατέστρεψε τον Ελληνοισμό της Κωνσταντινούπολης, τον Ελληνοισμό της Αιγύπτου, πάει τώρα να καταστρέψει τον Ελληνοισμό της Κύπρου και ποιος ξέρει πού θα σταματήσει, πω πω πω...».

Αυτά ασφαλώς, επειδή κάποιος θα τα έχει κρατήσει, την συνάντηση με τον Παπανδρέου. Εμένα μου το είχε πει, ο σύγγραμμος του Διγενή, ο μακαρίτης ο Καζουλίδης που τους πήγαμε εκεί, ο οποίος ήταν εκεί άνθρωπος μορφωμένος και με πείρα, ανώτατο στέλεχος της Υπηρεσίας Διώξεως, το διασκεδάσαμε στην αρχή μετά τα κατέγραφα στο ημερολόγιό μου. Δυστυχώς όμως, όταν ήρθε ο Διγενής κάτω και τους έβγαλε έξω από το Επιτελείο διότι αυτοί δεν είχαν καμία σχέση με στρατιωτικά θέματα. Όταν ήταν προηγουμένως ο στρατηγός ο Γιώργος Καραγιάννης τον δουλεύανε. Διότι τα σχέδια τα είχε καταρτίσει από το ΓΕΝ από την Αθήνα ο Διγενής και έπρεπε μέχρι την ώρα που ήρθαν να υπήρχαν 32 τάγματα έτοιμα. Και υπήρχαν 2 τάγματα και 2 στα έμπεδα. Εξοργίστηκε ο Διγενής και φώναζε. Αυτόν τον Καραγιάννη τον είχε από τον ελληνι-ιταλικό πόλεμο.

Ήταν τύραννος ο Μακάριος; Διότι γράφει η εφημερίδα «έπεσε ο τύραννος».

Ναι, ήταν. Και ηθετικά και ουσιαστικά και όπως το βλέπεις. Άνθρωπος ο οποίος δεν δίσταζε να διατάξει δολοφονίες, απαγωγές, ξυλοδαρμούς, άνθρωπος της εκκλησίας... Έχω πολλά στην μαρτυρία μου καταχωρημένα αλλιώς εάν μπορέσω και

βρω τα απαραίτητα οικονομικά και βγάλω τον τρίτο τόμο «Οι διωγμοί των ενωτικών» θα δείτε τόσα πολλά που θα τρομάξετε.

Πείτε μου μόνο ένα παράδειγμα από τα άπειρα. Τι τραβήξαν οι ενωτικοί επί Μακαρίου;

Δολοφονίες, απαγωγές, ξυλοδαρμούς, φυλακίσεις, ψευδείς μαρτυρίες εις βάρος τους κλη. Δεν ήταν τίποτα κρυφό.

Ποιός υπήρξε ο ρόλος του Μακαρίου από την ομιλία του στον Ο.Η.Ε. και μετά (19 Ιουλίου); Και πώς κρίνετε την ομιλία του; Καθαρά ιστορικά.

Πήγε πρώτα στη Μάλτα και μετά. Την ομιλία του δεν χρειάζεται να την κρίνω εγώ, κρίνεται από την διατύπωσή της. Καλούσε την Τουρκία να επέμβει, διότι πέρα από τους Ελληνοκύπριους υφίστανται τα δεινά της επέμβασης της Ελλάδος και οι Τουρκοκύπριοι. Τέσσερις φορές το επανέλαβε. Πιστεύω ότι γνώριζε, αφού και το '67 είχε επαφή με την Τουρκία -το μαρτυρά ο Κηληρίδης ο οποίος πήρε εντολή και ήρθε στην Βρυτιτό σε επαφή με τον Ντενκτάς τον οποίο έστειλε η Άγκυρα- γιατί να μην είχε και τώρα. Αντιλαμβάνεσαι είναι από τα αυταπόδεικτα. Δυστυχώς όμως το σχέδιο, εκείνος που το κατήρτισε, ήταν ευρύτερο και περιελάμβανε όχι μόνο την πτώση της δικτατορίας, αλλά και την επάνοδο του Καραμανλή ο οποίος δέχθηκε κάποια πράγματα.

Τώρα, ο Μακάριος και μόνο από τις φωτογραφίες του με τον Κίσιγκερ με όλα εκείνα τα γελάκια, με τις χειρονομίες, με μία οικειότητα μαζί του κι αργότερα με τον Έτσεβίτ, δεν δείχνει τον ηγέτη ο οποίος θα πάλευε μέσα του και θα έλεγε, ξέρεις έχω κι εγώ ευθύνη εάν δεν αποδέχτο το σύνολο της ευθύνης. Βλέπεις δεν μετανόησε ποτέ και να πει ένα «συγγνώμη» στον Κυπριακό λαό. Όταν καλούσε τους φαντάρους και τον λαό

να βγει ν' αντιπαλέψει ενόπλιως με τους πραξικοπηματίες, κι αυτός το έσκασε.

Ήταν στο Προεδρικό ο Μακάριος; 15 Ιουλίου;

Πιστεύω ναι. Διότι τον είδε ο συγχωρεμένος ο Λάμπρος Καυκαλίδης, ένας ευσεβής αγωνιστής και με πολλές περγαμνές ο οποίος υπήρξε συνεργάτης μου και τον είχα δοκιμασμένο εκατοντάδες φορές.

Πώς ζείτε τον θάνατο του Γρίβα;

Για μένα ήταν η πιο συγκλονιστική στιγμή της ζωής μου διότι σ' αυτόν, όλοι αλλιώς νομίζω ότι εγώ ιδιαίτερος επειδή τον είχα ζήσει πολλή χρόνια εκ του πλησίον, χάναμε εκείνον ο οποίος μπορούσε να εγγυηθεί τον αγώνα μας. Αλλά ήταν και ο ψυχικός και πνευματικός δεσμός μαζί του. Βεβαίως ήταν και πολλές οι δικές μου αρμοδιότητες αλλιώς εάν δεις πόση αλληλογραφία είχα καθημερινώς μαζί του, πόσα πράγματα μου ζητούσε και είμασσε σε επαφή, θα αντιληφθείς ότι υπήρχε κάτι άλλο. Ήρθε κάποιος στο κρυσφήγετο, εκεί δεν δεχόμουν ποτέ κανέναν, αυτός επέμενε ότι είναι θέμα ζωής και θανάτου και τον δέχθηκα. Μου το είπε. Πήγα εκεί που ήταν. Όπως ήταν ξαπλωμένος τον αγκάλιασα και τον φιλούσα και ενστικτωδώς το χέρι μου όπως τον χάιδευα μπήκε στο στήθος του μέσα από το πουκάμισο, ήταν ζεστός ακόμα. Είχε έρθει ακόμα ένας συναγωνιστής ο οποίος ήταν στο τμήμα των συνδέσμων και τηλεφώνησε κάποιος. Διότι αυτός που με πήγε εκεί του είχα πει να πει στην ΕΣΕΑ να μην εκδώσει ανακοίνωση μέχρι να το συντονίσω και δεν με άκουσε. Και ετοιμάσαν μια ανακοίνωση και πήραν από εκεί τηλέφωνο, αντιλήφθηκα ποιος έπαιρνε τηλέφωνο και είχα υποδείξει στην Έλλη να πει ότι δεν ξέρει τίποτα. Αυτό όμως ήταν το ελάττωμα για μένα να τον κρύψουμε στο νέο κρυσφήγετό μας. Και τον κρύψαμε μέχρι την επομένη διότι δεν ήθελα εν ουδενί λόγω να παρουσιαστεί ο Μακάριος και να κάνει τους θεατριτισμούς του ότι ήρθε να τον θάψει.

Είναι αλήθεια ότι ο Μακάριος ήθελε να ταφεί στην Ελλάδα ο Γρίβας;

Βεβαίως. Εξ' ου και η ανακοίνωση μετά ότι εκτός από την γενική διαταγή μου προς όλους τους αγωνιστές είχα εκδώσει και μία ανακοίνωση προς τις δύο κυβερνήσεις, στις οποίες έλεγα ότι εκείνοι οι οποίοι δεν τον εσεβάσθησαν ζωντανό, να απόσχουν τώρα.

Τι ρόλο έπαιξαν οι Αμερικανοί στο κυπριακό Κοίταξε. Η Αμερική μπορώ να πω ότι αφού έβλεπε ότι η Τουρκία νικά...

Η Σοβιετική Ένωση έδωσε το πράσινο φως για εισβολή κι αυτή;

Βεβαίως, βεβαίως.

Πώς βλέπετε την πορεία του κυπριακού στο άμεσο μέλλον; Τι βλέπετε; τουρκοποίηση της Κύπρου;

Δικαιώθηκε ο Γρίβας οδεύουμε προς τουρκοποίηση της Κύπρου. Η ευθύνη ανήκει αποκλειστικά στον Μακάριο και στους συνεχιστές του. Δυστυχώς δεν υπάρχει ηγέτης σαν τον Γρίβα σήμερα.